Atte Paukkeri
LL, erikoistuva lääkäri
Sairaala Nova, anestesiologia ja tehohoito
atte.paukkeri1@hyvaks.fi

Ihastus induktiossa

▶ Vastaravitun potilaan anestesia-induktioon kuulee usein viitattavan *crush*-induktiona. Termi on niin vakiintunut, että löytyy monen ohjelman vakiofraaseistakin. Kirjallisuudessa yleisempi termi on kuitenkin *crash* – mistä on oikein kyse?

Alkuperäinen *crash*-termin käyttö on liittynyt vähäisen tai olemattoman anestesian turvin tehtävään hätätrakeostomiaan. Termi on kaiketi ollut kollokviaalinen, mutta rutiinikäytössä; sen verran tottuneesti J. B. Horgan sitä käytti vuonna 1939 kirjeessään BMJ:n päätoimittajalle.

Crash oli 1950-lukuun mennessä vakiinnuttanut asemansa virallisessa ilmatiesanastossa. Tänä päivänä siihen törmää niin ilmatien kuin induktion konteksteissa (*crash airway, crash induction*). Mitään ilmeistä yhteyttä hätäilmatien hallintaan, välineistöön tai tekniikkaan en tavoita – ehkä sanan tarkoitus on alleviivata tilanteen aikaherkkyyttä ja napakan intervention tarvetta.

Kenties alkuperäinen *crash*-termi taipui härmäläiseen suuhun ääntämismuotoon *krash*.

Miksi kuitenkin puhumme *crush*-induktiosta? Kenties alkuperäinen *crash*-termi taipui härmäläiseen suuhun ääntämismuotoon *krash*, eikä oikeampaan muotoon *kräsh*. *Krash*'sta on lyhyt matka sanaan *crush*, joka pääteltiin lähtösanaksi – onhan siinä sentään kiireen tuntu loppuosan *rush* ansiosta. Vastaava kielellinen luksaatio olisi vatsakipuisen *defanse* (versus *défense*).

Riippuuko yhdenkään potilaan henki tästä u- ja a-kirjainten erosta? Tuskin. Onpa ahdistus kielellisistä epäkohdista kuitenkin siittänyt muuan suomalaisen lääkäriseurankin. Ehkäpä siis törmäämme *crash*'iin vastaisuudessa useammin, ellemme ole *crush*'iin liian ihastuneita. ■

Leila Niemi-Murola
Dos, erikoislääkäri
Anestesiologia ja tehohoito, Helsingin yliopisto
HUS, Leikkaus- ja tehohoitokeskus
leila.niemi-murola@hus.fi

Mikä on EPA ja miten se taivutetaan?

▶ Entrustable Professional Activity (EPA) on työn yksikkö: jokin erikoisalalle ominainen työtehtävä tai toiminto, joka kaikkien alan erikoislääkäreiden tulee hallita. EPA-kokonaisuudella on selkeä alku ja loppu, ja siinä suoriutumista voidaan havainnoida. Päämääränä on saavuttaa alan erikoislääkäriltä edellytettävä pätevyys.

EPA:n keskeinen ajatus perustuu luottamuksen tasoon. EPA ei ole potilastentti, vaan osaaminen karttuu vähitellen. Erikoistuja saattaa rutiinitehtävästä suoriutua erikoislääkäriltä edellytettävällä tavalla (luottamuksen taso 4), mutta haastavaa tapausta hoidettaessa saatetaan palata epäsuoran valvonnan alaisena toimimiseen (taso 3) tai lähiohjaaja haluaa itse olla paikalla (luottamuksen taso 2). Luottamuspäätös voidaan tehdä, kun erikoistuja pystyy hoitamaan kaikki EPA:n tilanteet erikoislääkäriltä edellytettävällä osaamisella muistaen, että joskus erikoislääkärikin tarvitsee apua.

EPA:n monikko on pulmallinen taivuttaa.

EPA:n taivutuksessa on huojuntaa, erityisesti monikko on pulmallinen taivuttaa. Nyt olemme saaneet asiasta Duodecimin sanastolautakunnan suosituksen. Jos lyhenne taivutetaan kuten sana, sitä ei saisi kirjoittaa suuraakkosin. EPA:jen ja EPA:ista eivät ole lautakunnan mielestä suositeltavia muotoja, koska ne edellyttävät englanninkielisen termin tuntemista, mistä lyhenne on johdettu. Asia voidaan ratkaista myös puhumalla EPA-kokonaisuuksista (tai EPA-arvioista, jne.), jolloin taivutus sujuu luonnostaan. ■